

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptoriu[m] Nico. [de] Lira ordinis seraphici Francisci/
siue Expositio tripharia breuis vtil[is] in decalogu[m] legis
diuine**

Henricus <de Frimaria>

Nicolaus <de Lyra>

Colonie, 19.05.1495

Prologus

urn:nbn:de:hbz:466:1-31207

PROLOGUS

Venerabil' frat' Nicolai de lyra or-
dinis seraphici Francisci preceptoruz
siue expositio tripharia breuis et util' de
calogū legis diuine Incipit feliciter.

¶ 4. Vni israel pcepta

domini et ea in corde tuo quasi in libro
scribe. et dabo tibi terrā fluentem lac et
mel Deutero. 6. ¶ In his verbis propositis spi-
ritus sanctus circa diuina pcepta tria tāgit. ¶ Pri-
mo nāq; ostēdit q; st; hylarit' audiēda. ¶ Scōdo
q; st; memorie cōmēdāda. ¶ Tertio q; st; eternalit'
p̄miāda. Prīmū inuit' cū p̄mittit'. Audi israel p̄ce-
pta dñi. Scōm cū subdit'. et ea i corde tuo q̄si i li-
bro scribe. Tertiu cū annectit'. et dabo tibi trā flu-
entē lac et mel. ¶ Prop̄ p̄mū sciēdū q; pcepta dñi
st; hylarit' et libent' audiēda triplici rōne. ¶ Quō-
q; naturā lapsam releuāt et oē pcti vulnus curāt.
¶ Scōdo q; hoīez de vita beata pfecte certificane
¶ Tertio q; mētē rōnalē totalit' ad summam pfe-
ctōez eleuāt. ¶ Prīmū p; Natura nāq; hūana ex
preuaricatiōe p̄mi parēt' fuit triplici pcti vulnere
laudata. Et p̄mo qdē i rōnali q; fuit obfuscata in
cognitiōe p̄mi vāi. Nā p̄m' hō ante pctm habuit
sincerā noticiā de deo p species sibi intellectualit'
influxas. Sed post peccatum ratio fuit depressa
intantuz vt p species corporales ipam cognitiōem
diuinam oporteret medicare. ¶ Scōdo in cōcupi-
sabili q; fuit viciata in dilectōe summi boni. Apu
A 2

ritate nāq; diuine dilectionis. concupiscibilis dē/
pressa fuit. z contaminata amore terrenorum.

Tertio in irascibili. que fuit debilitata in dete/
statione mali Nam ppter ueh emētā passionum.
homo in statu nature corrupte non potest ita uiri/
liter detestari malū sicut fecisset i statu innocentie

Hoc autē vulnus triplex per diuina p̄cepta per
fectissime sanat. **N**am p̄mo rationalem illumi/
nant i perfecta cognitione primiveri. **U**n̄ Psalmi/
sta. Preceptum domini lucidū illuminās oculos

Scdo concupiscibilem inflammāt in perfecta
dilectōe summi boni. **U**nde Psalmista. Ignitū

eloquium tuum uehementer. **T**ertio irascibile
confirmant in perfecta detestatione mali. quod pe/
tebat Psalmista cum dicit. Confirma me in uerb

tuis. **U**nde ppter predicta. p̄cepta diuina non so
lum sunt hylariter audienda. sed etiam sunt p̄ oī/
bus intīme diligenda. **T**este propheta qui dicit

Ideo dilexi mandata tua super aurum z thopazi
on. **L**uius tamen causā triplicem p̄dictis trib; cō
sonam reddit ibidem subdens Propterea ad oīa

mandata tua dirigebar. **I**n quo innuit q; homo
per mandata diuina dirigit in perfecta dei cogni/
tione z in intīma eius dilectione **S**ed per hoc qd

sequitur. omnem uiam iniquam odio habui ostē/
dit etiam quoad irascibilem q; per ea homo perfe
cte dirigitur in perfecta detestatione mali. **E**t qz

precepta diuina sic sanant uulnera peccati. idō cō
uenienter in scriptura sacra nomie ynquenti sana/
tūi exprimuntur. **E**cclēstia. 38. **U**nguentari? fa/

et pigmenta suauitatis et unctionis conficiet suauitatis. Nam ad sanandum vulnera nostre mentis pigmentarius deus ipse in apotheca diuine bonitatis. per artem et magisterium sue sapientie in creature. conficit unguentum et triplex antidotum peroptime sanatum. Et hoc ex herbis nobilissimis adiuuicem permixtum. Ex diuina scilicet misericordia et ex eius melliflua doctrina et ex gratia diuinitus inspirata. Hec autem artificia diuine sapientie sibi iuicem permixta. illud unguentum sanatum perficiunt. **S**ecundum primum. nam ipse uocatur et uocatur homo ex diuinorum preceptorum obseruatione certissime assecuratur de uita beata. Et ideo saluator dicit **Matth. 19.** Si uis ad uitam ingredi. sua mandata. Propter quod saluator discipulis eius doctrinam suam et precepta eius implentibus premium eterne beatitudinis pollicetur **Luce. 22.** Ego dispono uobis regnum sicut disposuit michi pater ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo ubi uita eterna. **S**ecundum Augustinum sine fine uidebitur sine fatigatione laudabitur et sine fastidio amabitur. **T**ertium patet. Nam suprema perfectio hominis actiui in hac triplici actu perficitur. Ad quorum summationem precepta diuina mentem rationalem totaliter eleuant et sublimant. Primus est omnis terrene sollicitudinis depositio et mentis ab omni specie creata perfecta denudatio ac in sui ultimo omnimoda reollectio. **Q**uod primum. oportet enim mentem ad spirituale perfectionis ascende reuoluerem ab omni sollicitudine terrenorum esse semotam et ab omni specie creata esse abstractam et in sui ultimo totaliter reollectam. Quod pulchre figuratum est in moyse

Exodi. 24. q̄ cū deberet ad deū i mōtē ascēdere:
p̄us fuit a tumultu ppli segregat⁹ de iude fratri suo
Aarō associat⁹ quē tñ postea dimisit postq̄ cū eo
p̄tē mōtē ascēdit z ita demū sol⁹ remāsit. Moyses
nāq̄ i terptat assumpt⁹ d̄ aq̄/vl depositō vl denu
datō. z fecit mentē p̄tēplatiuā ab oī tumultu ppli
segregatā. Qd̄ inuit p̄ h̄ q̄ Moyses segregatus
fuit a plo. Itē ab oī specie creata denuatā z ab
stractā/qd̄ inuit p̄ h̄ q̄ fuit a fratre seiñt⁹. Et hoc
notant qz sic Aarō fuit moysi naturali vīculo col
ligat⁹. ita spēs p̄ q̄s i intellectualē cognitōez deduc
imur sp̄ st̄ mētī nre naturalit̄ cōplantate. qd̄ p̄z/
qz n̄ itellect⁹ nihil intelligit naturalit̄ nisi p̄us fu
erit sp̄ aliq̄lit̄ i format⁹. t̄tio de aīa. Et iō Moy
si ab Aarō separatō ē mēt̄ rōnalis ab oī sp̄e creata.
p̄fecta denuatō. **T**ertio ip̄az mētē p̄tēplatiuā
oportet eē i sui iūmo recollectā. Qd̄ p̄z p̄ h̄ q̄ Mo
yses post separatōez sui a fratre/q̄draginta dieb̄ so
litari⁹ remāsit. Ad insinuādū q̄ mēs ip̄i⁹ in sui in
tīmo p̄fecte recollecta fuit. Scōs actus est sui ip̄i⁹
omnimoda derelictō. Oportet nāq̄ mentē ad cō
templatōis fastigiū aspirantē. seip̄az deserere z vo
luntatē p̄riā oīmode abdicare z ip̄am diuine vo
luntati a deo p̄fecte conformare: q̄ in nullis suis
motib̄ sequat̄ impetū arbitrii p̄rii h̄ in omnibus
mere dependeat ex voluntate arbitrii diuini. Quō
autē mens vel qualit̄ seip̄am deserere debeat. pul
cre docet z subtilit̄ Bernard⁹ sup̄ cantica. sermo/
ne. 85. vbi dicit q̄ hoc fit cū mēs ineffabili vbi dul
cedine allecta seip̄am sibi quodā mō furat̄ z sup̄ se

PROLOGUS

sp̄am rapit̄ et elabit̄ a seip̄a vt̄ v̄bo diuino fruatur.
Quod et̄ si datur alicui experiri. nulli t̄n̄ dat̄ po-
sse eloqui cū hoc sit ineffabile. Vñ Bernardus
ibidē dicit̄ q̄ si v̄bū diligent̄ p̄sideret̄ apparz q̄ hoc
emanat a profundo cordis deifici q̄d̄ veritatez fa-
cti experimentaliter cōprobauit. In quo q̄d̄ v̄bo
beat̄ Bernard̄ tria innuit̄ q̄ ad hoc p̄currunt vt̄
mens seip̄am deserat. ¶ Primo nā q̄ requirit̄ volū-
tat̄ p̄p̄ie omnimoda abdicatio. q̄d̄ innuit̄ p̄ hoc
q̄d̄ dicit̄ q̄ mens quodā mō se sibi furat̄. ¶ Sc̄do
requirit̄ omnis opatōis natural̄ omnimoda trāscē-
sioz in apice p̄tēplatiōis p̄fecta suspēsiō. q̄d̄ innuit̄
cū dicit̄ p̄ h̄ q̄ mēs sup̄ seip̄am rapit̄. ¶ Tertio req̄-
rit̄ sup̄ius despectioz sue voluntat̄ in voluntatez
diuinā p̄fecta trāformatō. q̄d̄ innuit̄ p̄ hoc q̄d̄ di-
cit̄ mentem elabi a seip̄a vt̄ verbo diuino fruatur.
Tunc em̄ mens a seip̄a elabitur. quando sib̄ip̄sē
et̄ omib̄ actib̄ suis sez̄ apprehensuez̄ appetiue
presuauitate diuine contemplationis fundit̄ mo-
ritur verbo diuino fruensz̄ omnibus alijs mor-
tua existens. Hec autem mors est dulcissima. q̄d̄
bene pbauerat Jacob patriarcha dicens. Jā le-
tus moriar q̄ vidi faciē tuā. Gen. 46. Hec autē
sup̄i⁹ derelictio pulcre figurata ē in Moysē. cui
dicit̄ dñs. ne ad ip̄m̄ appropinquet. s̄ calciamenta
pedū solueret. Exod. 3. Ne appropinques inquit
huc sed solue calciamenta de pedibus tuis locus
em̄ in quo stas terra sancta est. Per calciamentuz̄
quod perfecte pedi conformatur et sibi quodam-
modo vinculo ligature astringit̄ designat̄ inclina-

tio natural qua qlibet inclinatur z reflectitur ad se/
ipm eius commodum appetendo z ppriaz voluta
tem sectando qua oportet hoiez prozsus diserere
si diuie cōtemplatōis velit eē particeps Et idō pe
dū discalciatō nihil aliud est q̄ pprie voluntat̄ oī
moda abdicatō z eius in diuinū hñplacitū pfecta
transformatō. ¶ Tertius act⁹ est mentis ad diuī
naz caliginē itroductō z diuie claritat̄ purissima
p̄templatō Qd figurate inuit̄ p hoc q̄ Moyses
quodam raptu deifico ad diuinā caliginē itrodu
ctus. ipm deū per se sentiam vidit. vt dicit Augusti
nus i libro de videndo deū ad paulinū. Ex hac ei
visionez p̄sortō diuini sermōis eius facies cornu
ta fuit/quia radijs claritat̄ maxie resplēdit/que
et̄ acumen visus humani i tantum re percussit. q̄
iudei non poterant i faciem Moysi respicere: nisi
eam p̄us velaret panno superposito. Sz notabi
le valde est q̄ sola facies Moysi diuina claritate re
splenduit. qz cum aia p raptū ad diuinā cognitō
nē pducit̄. sola imago rōnal̄ aīe luce diuie clarita
t̄z perfunditur. Et hec de p̄mo p̄ncipali. ¶ Pro
pter scōm est sciendum q̄ diuina precepta per iu
gem meditātōem z deuotam affectōem sūt scribē
da iterius i corde z exterius i opere. Nec valet ex
cusatō si aliq̄s diceret se nescire scribere/cum nūq̄
litteras didicerit. qz scriptoz huius scripture iteri
us i corde est vtus spūs sancti iterius ispirans Pē
na scribens ē diuina ispiratō voluntatē ad bonū ex
citans. Pargamentū i quo scribit̄ qd̄ d̄z esse mun
dū z nītidū est cordis mundicia. qz in pargamento

nigro & lutoſo nō apparet ſcriptura pulchra & legē
 bilis. Incauſtum hui⁹ ſcripture ē grā ſpūſſanctē
 Cōtinētia vero ſcripture ē dilectio dei & pximi.
 qz ſm apoſtolū. finis p̄cepti ē charitas. i. ad Thē
 mo. i. c. 3. Et ſicut inſtrumēta p̄cioſa & ſpecioſa reſ
 cōdunt i loco ſecreto & p̄uato ita ſcriptura p̄cepto
 rū dei cū ſit vtiliſſia & nobiliſſima dz in ſecreto pe
 ctoris p̄ſeruari. Jeremie. 31. iſi. Dabo legē meaz
 et ſcribā eā in eoz cordib⁹. Nec ſolū p̄cepta diuina
 ſcribenda ſunt in corde ſ; p̄ p̄petuo memoriali ſūt
 etiā ſcribēda in corpore exteri⁹ ne vnq̄ obliuione
 deleanſ. Sunt autē ſcripta in triplici parte corpo
 ris/videlz in manib⁹ vt p̄z p̄ decē digitos manū
 in pedib⁹ p̄ decē articulos pedūz. & in ipiſ ſenſib⁹
 p̄pter q̄nq̄ ſenſus exteriores & quinq̄ interiores
 Ideo autē ſcripta ſunt in trib⁹ partib⁹ corporis p̄
 dictis. ad deſignandū q̄ p̄cepta diuina debent ē
 nobis regulare man⁹ operatōis/ dirigit grefſus
 affectōnis/ & moderare ſenſus & motus conſerua
 tionis/ vt videlz in omni tua operatōne diuinū ho
 nozem attendas. & in omni affectōne tua amorem
 diuinū exerceas. & in omni cōuerſatōne tua exem
 pla ſanctitatis pretendas. Et de hac duplici ſcri
 ptura poteſt intelligi illō qd̄ ſcribit Apocalipſ. 5.
 Vidi in dextera ſedētiſ ſup thronū librū ſcriptū
 intus & foris/ vbi per ſedentez in throno intelligo
 p̄ſentiam diuine maietaſtis que in aīa deuota de
 lectanter requieſcit/ & illā requiē p̄e oīb⁹ alijs' de
 ſiderabilib⁹ appetit. iuxta illud Prouerbiozum
 .8. Delicie mee eſſe/ cum filijs hominum. Per

thronū s̄o intelligo dignitatē aīeratonalis q̄ ad
modū throni d̄z eē clara z lucida p̄ mēt̄ puritatē
solida z firma p̄ viriū suaz in bono diuino p̄fectā
stabilitatē. Sublimis z alta. p̄ feruent̄ desiderij
sublimatōez z p̄ oīmodā sui a p̄cupiscētia terreno
ruz elongatōez. In hoc at̄ throno sedēs. signant̄
tenet librū i dextera manu q̄z desiderij aīe deuot̄
res̄p̄ inclināf ad amorē celestij z eternorū. q̄d per
dexterā intelligit̄. Hic aut̄ liber script̄ e int̄ z fo
ris. q̄z p̄cepta diuina debēt scribī in aīa deuota i
tus in corde p̄ intimā dilectōez. z foris in corpe p̄
oper̄z ipletōez. Sciendū tñ q̄ lz ista scriptura taz
in corde q̄z in corpe hoīs indelebilit̄ scribī debeat
tria tñ sūt q̄ proth̄ dolor in mult̄z h̄a scripturā de
lent z absandūt. In q̄busdā aq̄ carnal̄ delectati
onis In q̄busdā ignis tēporal̄ affectōnis. In q̄
busdā s̄o vetustas mūdiā p̄uersatōnis. ¶ Pr̄
mū p̄z nā aqua carnalis delectatōis in q̄busdā
ad modū diluuij intantū p̄ualet q̄ multotiens et
mētes p̄fectoz denūc̄it z subuertit. ¶ H̄n d̄t Auḡ
i libro de singularitate clericor̄ ¶ Rede mihi Cēp̄
scopis loquor ¶ Quidi pestē istā deijcere cedros li
bani de quoz lapsu nō min̄ dubitabā q̄z Hiero
nimi v̄l Ambrosij. Et iō si p̄cepta diuina i mente
tua desideras i delebilit̄ obseruare. optet q̄ flux̄
carnal̄ delectatōis i mēte tua domes z desicces p̄
ventū calidū z vrentē feruētissime charitat̄. ¶ Q̄d
pulchre figuratū ē exodi. 14. vbi de p̄ ventū vren
tē sic desiccavit mare rubz. q̄ popul̄ israhelitic̄
ip̄m sicco vestigio p̄trāsuiit. Et hoc v̄ere cōpletur

Prologus

in nobis quā p ardore charitatꝝ oīs fluxꝝ labilꝝ car-
nalis voluptatꝝ inobis totaliter desiccā. ¶ **S**z
est sciendū qꝫ iste ventus vrens signāter dꝫ venire
de deserto/qꝫ nūqꝫ charitas pfecte i corde hominis
accendit. nisi priꝰ ab oībz affectōnibꝫ mundanis
mens totalitꝝ denudef. ¶ **S**cōm pꝫ. Nam sicut
ignis materialꝝ appositꝝ radici arboris tollit oēm
eiꝰ viroreꝝ z fecūditatē. sic ignis cōcupiscētie terre/
noꝝ desiccā i aīa oīs grē fecūditatem z abstergit
oēs diuine scripture decorē i ipā rātonali imagine
diuinitꝝ inscripte. Et iō si diuīa pcepta in aīa tua
indelebilꝝ debēt obseruari. optꝫ qꝫ ardor cōcupi/
scētie p roreꝝ celiꝝ z refrigeriū diuine grē temperet
Ros em grē obuiās ardori z cupiscētie ipiꝰ est uz
tēperat z enervat. z hoc triplici rātoe. ¶ **P**rimo
nāqꝫ ex eo qꝫ grā qꝫ ē qꝫdā emanatio lucꝝ eterne pꝫ
obfuscare oīm rez tēporaliū claritatē/z p zns ap/
peribilitatē ¶ **S**cōdo ex hoc qꝫ grā qꝫ ē qꝫdā gustꝝ
spūalis emanās a fonte diuine dulcedinis pꝫ ob/
ruere vlꝝ alienare oīm tēporaliū suauitatē ita vt
eoz dulcedinē in amaritudinem cōuertat. qꝫ fꝫ
Bernardū de amore internꝝ gustꝝ mentes tanto
dulcore pfūdīt. vt de labore reqꝫz/de merore gau/
diū z de cōtumeliꝝ gloriā habeamꝰ. ¶ **T**ertio
ex hoc qꝫ grā qꝫ ē qꝫdā donū emanās ab immēsi/
tate diuine largitatꝝ. pꝫ menti adnihilare omniū
tpaliū dignitatē ita vt illa qꝫ pꝫs estimabat precꝝ
osa et magna. postea reputer vilia et abiecta. qꝫ
benesentit apostolꝝ cum dꝫ. *Oīa arbitratus sum
vt stercoꝝa vt xꝫm lucrificiam. Nec mirꝫ. qꝫ cum*

oia tēporalia sūt vacua z egestate plena. vt scribē
tur Jere. 4. Asperi terrā z ecce vacua erat z nihil
Dicunt nāq; terrēna vacua. qz nō possunt esuriē
aie satiare. z dicunt plena nihil qz nō possunt ei⁹
desideria q̄erare. ¶ Tertiu p̄z. nā vetustas mū/
dialis p̄seruatōis ad modū vetustat̄ natural̄ ho
minē excecāt ī diuina cognitōe. z mentē īfrigidat
in diuina dilectōe. z p̄tutes naturales debilitat ī
bona operatōe. quare talis nihil potest efficere
deo gratū. vt p̄z. 2. ad Corin. 2. Et ideo hāc vetu
statem in hoīe abolentē diuina p̄cepta apostolus
docet deponere. ad Ephe. 4. Exuētes in q̄r̄vete
rē hoīez id est antiquā peccādi p̄suetudinē hoīez
inueterantē. Facit em̄ hoīez cecū in diuina cogni
tōe. frigidum in diuina dilectōe. z impotentem
in bona operatōe. Talis aut̄ vetus homo debet
exui cum actibus suis/hoc est cū omni affectōe z
inclinatōe derelicta peccādi consuetudine ita q̄
intantū animus p̄ctm̄ detestetur q̄ nunq; p̄terite
delectatōis p̄cti suauiter recordet̄. Sequit̄. Et ī
duite vos nouū hoīez q̄ scdm̄ deum creatus est in
iusticia z sc̄ritate veritat̄. Ephe. 4. vbi signant̄ ē
aduertendū q̄ nou⁹ homo quez induere debem⁹
p̄ toti⁹ p̄tut̄ exercitiū z decorē notāter d̄r̄ esse cre
atus in iusticia vt qd̄ tibi vis fieri. p̄ximo tuo faci
as. Hanc em̄ iusticiā naturalē xp̄s p̄sonaliter do
cuit Math. 7. Debet etiā eē creatus ī sanctitate
vt ī oī p̄uersatōe tua p̄ximo tuo exēpla sc̄ritat̄ ex
hibeas. Sz d̄r̄ eē creat⁹ ī veritate vt ī oīb; opib;
bonis verā z rectā itēctōez habeas solū itēdēdo in

els diuinū honorē z p̄ximī edificatōez. z tūc veraz
 ceter dicere poteris cū apostolo n̄ra conuersatio in
 celis ē qz lz p̄tēdas ī existētia naturali z dītōez hu
 manā seruas tū ī efficacīa p̄tuali p̄fectōez āgelicā
Propter tertiu ē sciēdū q̄ q̄cūqz diuīa p̄cepta
 sic hylarī audierit z ī toto corde memoriē retinu
 erit z in ope viriliter adipleuerit. talis sine dubio
 eternāl̄ felix erit. p̄pter qd̄ signanter subiungit. z
 dabo tibi terrā fluentē lac z mel. p̄ terrā eterna be
 atitudo itelligit̄ p̄pter stabilitatē z p̄manentiam
 eterne felicitat̄. q̄ qd̄ terra fluit lacte .i. claritate
 diuīne cognitōis/ z melle suauitate diuīne fruitio
 nis/ quā nobis p̄stare dignet̄ q̄ sine fine regnat in
 celis deus benedict̄. **A**ntēdēs igit̄ p̄ omni
 exhortatōne fidelū aliquā noticiā tradere diuoz
 p̄ceptoz tria sūt notāter p̄eligēda **P**rimū respē
 cit diuīnoz p̄ceptoz distinctōez. **S**cōm respē
 cit eoz originē **T**ertiu āt eoz traditōez **P**ro
 pter p̄mū ē sciēdū q̄ distinctio p̄ceptoz p̄t sumi trē
 bus modis. **P**ria distinctio sumit̄ ex diuersitatē
 restat̄ z sic qd̄ p̄cepta nos ordināt ī vitā p̄tēpla
 riua sicut p̄cepta p̄metabule/ z qd̄ ī vitā actiua si
 cut sūt p̄cepta scōe tabule q̄ docent hoīes p̄tuoze
 z uersari z q̄ere. **S**cōa distinctio sumit̄ ex diuer
 sitate finis z sic qd̄ p̄cepta finalit̄ nos ordināt in
 deū sicut p̄cepta p̄metabule. qd̄ p̄o nos ordināt
 respectu p̄ximī sicut p̄cepta scōe tabule. **T**er
 tia sumit̄ ex obiecti formalī diuersitate q̄ in h̄ dif
 fert a scōa. qz ista distincte applicat. p̄m quā forma
 lē ratōez vnū qd̄qz p̄ceptū ordinat hoīez ī deū vlt̄

primū / qđ nō faciebat scđa dīstinctio. qđ sic ē vī/
dere. Nā hō ordinat in deū s̄m triplicē ratōnem.
¶ **P**rimo qđ dē in obseq̄o opis quod debet diuī/
neptatī. z hoc q̄ntū ad p̄sonā patr̄s. z sic ē p̄mū p̄
ceptū qđ dicit exodi. 20. Nō adorabis deos alienos
In q̄ p̄cepto s̄m Augustinū includit qđ dicit obse
quū opis deo necessario exhibēdū. ¶ **S**cđo in
reuerētia oris qđ debet diuine veritati qđ ad p̄sonā
filij. z sic ē scđm p̄ceptum. Nō assumes nomē dei
tū in vanū. ¶ **T**ertio in deuotōe cordis qđ debet
diuine bonitati q̄ntū ad p̄sonā spūsscti. z sic ē ter/
tū p̄ceptū. Memēro vt dicit sabbati sanctifices.
Et sic p̄ q̄ rōne p̄cepta p̄metabule hō directe
ordinat in deū. Per alia vero p̄cepta scđe tabule
hō ordinat ad primūz duobz modis. Primo in
bñficētia. vt bona qđ p̄t. primo impēdat. z sic ē q̄r
tū p̄ceptū. Honora patrē z matrē vt sis longeu^s
sup terrā exodi. 20. Scđo in innocētia vt nihil in
iuste sibi inferat nec in aliq̄ sibi noceat. Proximo
aut p̄t inferri triplex nocumētū / scz cordis / oris / et
operis Opere aut qđs nocz. primo Primo qđ dē i p̄
sona p̄pria. z hoc phibet q̄ntū p̄ceptū. Nō occi
des. Scđo in p̄sona cōiūcta. z hoc phibet sextū
p̄ceptū. Nō mechaberis. Tertio in exteriori sub/
stātia z hoc phibet septimū p̄ceptū. Nō furtū faci
es. Aut nocumētū oris z hoc phibet octauū Nō
falsum testimoniū dices Vbi s̄m Augusti. implicite
phibet oē nocumētū oris respectu primi Ter
tū nocumētū ē cordis. vt qñ aliqđs cogitat malūz
cōtra p̄ximū. qđ duobz modis cōmittit cōtra p̄xi

Prologus

hū. Aut igit̄ ē respectu rei rational̄. z hoc phibz
nonū pceptū. Nō cōcupisces vxorem pximi tui.
Aut ē respectu rei irrational̄. z hoc phibet decimū
pceptū z cū dicit̄. Nō cōcupisces domum/nō
agz nō seruum/nō ācillam/nō asinūz q̄ pximi tui
sunt. ¶ Propter scdm̄ ē sciēduz q̄ fm̄ apostolūz
plenitudo leḡ ē dilectio. iō dicit̄ p̄t q̄ oīa pcepta z
eoz īpletio salutifera originalr emanant a radice
charitat̄ tā q̄ a suo fontali p̄ncipio z in ip̄az vlti
mate ordinant̄ tā q̄ in finē z terminūz p̄pletūz.
q̄d p̄t Nā pcepta p̄metabule emanāt a dilectōe
dei. secūde vō tabule a dilectōe pximi q̄d ē sic vī
dere. Nā p̄fecta dei dilectio mēte vnit̄ diuīe p̄t̄e
diuīne veritati. z diuīne bonitati. Cui⁹ rō ē. qz ex
p̄fecta dei dilectōe sic hō vnit̄ deo. q̄ oēs suas ac
tōes refert ī dei lau dē z honorē ip̄i⁹ potētiā cū ob
sequio venerādo q̄ntū ad mādatū p̄mū. Similiter
p̄ eā oēs locutōes suas refert in honorē diuīne ve
ritatis q̄ntū ad scdm̄ mādatū. Et tertio p̄ eā oēs
suas actōes refert ad honorē diuīne bonitatis
eidē p̄ amorē p̄fectū suauissime īherēdo/ q̄ntū ad
tertū. Q̄d etiā alia pcepta septē emanēt a p̄fecta
dilectōe pximi sic p̄t̄. Constat em̄ q̄ quicūqz p̄xi
mum p̄fecte diligeret. ip̄m libenter honoraret et
eius necessitatibz studiose subueniret/ z nunq̄ alia
quod nocuentū sibi nec corde/ nec ore/ nec ope/
re inferret. In quo alia pcepta scde tabule inclu
duntur vt p̄t̄ ex dictis. ¶ Propter tertū est sciē
duz q̄ pcepta decalogi possunt accipi. v̄l vt data
v̄l vt innata. Si p̄mo mō sic soluz p̄tinebant ad

populū israeliticū cui fuerāt data diuinitus pro
mulgata. Si scdo mō sic vniuersaliter obligant
oēm hoīem. qz q̄cquid p̄tinet p̄cepta decalogi ex
p̄licite. hoc lex nature descripta in corde cuiuslibz
hoīs p̄tinet ip̄licite. qd̄ p̄z. Nā illud p̄ceptū legis
nature/qd̄ tibi nō vis fieri. alijs ne feceris. icludit
in se oīa p̄cepta negatiua/sicut Nō occides/Nō
furtū facies. z huiusmodi q̄ Decalogus ponit ex
p̄licite. similiter de p̄cepto legis nature affirmati
uo. Quibz visis. de forma cuiuslibet p̄cepti singu
lariter est agendum. Forma aut̄ cuiuslibet p̄cepti
p̄t distingui in tres p̄tes p̄ncipales scdm̄ tres ex
positōes cuiuslibet p̄cepti vt videbitur in p̄cessu

P R I V S p̄ceptū approp̄ate resp̄i
cit p̄sona patris q̄ntū ad volūtariū obseq̄
um oīs operis qd̄ debet̄ diuine potestati
et hoc explicat̄ cū d̄r. Nō adorabis deos alienos
qd̄ qd̄ p̄ceptū xp̄s exponit Math. 4. cū dicit
Dñm tuū adorabis/z illi soli seruiēs. In q̄ qd̄ez
euidēter pluralitas deoz excludit̄/z vn̄ sol̄ ver̄
deus colend̄ p̄dicat̄. qd̄ tñ euidentī patz Deu
terono. 5: Audi israel. dñs deus tuus vn̄ est.

Sciēdū ē at̄ p̄m Augustinū in eucheridion qz
vnū solū vez deū debem̄ adorare z colē triplicat̄

Primo quidem fide integra.

Secundo. spe sincera.

Tertio charitate p̄fecta. z scdm̄ hoc accipitur
tripharis p̄mi p̄cepti intellectus.

Propter p̄mum est sciēdū qz fides d̄r integra
tripliciter. **P**rimo qz i actu suo nō ē diminuta